

RÉGI MESTERSÉGEK, RÉGI FOGLALKOZÁSOK

Takácmesterség

Ezt a mesterséget sokan jövedelemkiegészítő foglalkozásként űzték télvíz idején.

A takácsok szőtték a rongypokrócot és a zsákvásznat. Az asszonyok az elnyűtt ruhákat, amiket már nem lehetett megfoltozni, arányos szalagokra hasították szét, és színek szerint külön-külön gombolyagokba gombolyították fel, amelyekből azután a takácsok a szövőszéken szép tarka rongypokrócot készítettek a megrendelőknek. A háziasszonyok a rongypokrócot a földes szobák, a padkák és folyosók befedésére használták, de a szegényebb házaknál ágyterítőként is szolgált. Aratás, kapálás és kukoricatörés alkalmával az asztalt is helyettesítették, a földre terítették, s arra rakták ki a kenyeret, a szalonnát és az otthonról kocsival kihozott főételt is.

Ma egy-egy régi rongypokróc értékes dísz tárgyként szolgál.

A kenderáztatás

Az elmúlt században, valamint századunk első felében a tordaiak nagyban foglalkoztak kendertermeléssel. A beérett és levágott kendert kévékbe rakták, és a falu mellett levő Nagygödörben áztatták. A kévéket tutajhoz hasonlóan összekötötték, majd jól megrakták sárral, amit a vízből kapával meg vödörrel szedtek ki. Addig rakták a sarat, amíg a kenderkévék nem merültek víz alá. A kenderáztatás roppant nehéz és fárasztó munka volt. A megázott és kimosott kendert kúpokba rakva megszáritották, aztán kendentörővel megtörték, gerebennyel kifésülték – így választották el a fejkendert a kóckendertől.

Télvíz idején az egész család rokkán fonta a kendert, hogy azután a kenderfonálból zsákot, ponyvát és pokrócot csináltassanak. A fejkenderből készült a dohányfüzéshez nélkülözhetetlen zsinór, továbbá a búza-, széna-, szalma- és szárhordáshoz szükséges nagy kötél, a lószerszámhoz az istráng, a kötőfék és különféle egyéb kötelek a szarvasmarhák jászolhoz való kötéséhez. A kócból készült kócpokrócot a jószág letakarására használták.

A kenderből készült zsinórokat sokféleképpen használták fel: ebből készült például az úgynevezett vastag cérna, amit zsákvarráshoz, vastag téli ruhák varrásához használtak, disznóvágáskor pedig a töltelékek elkötöztetéséhez volt jó.

Dohányfűzés

Vályogverés és falverés

A tizenkilencedik század, de még a huszadik század első felében is a következő foglalkozások bejegyzését olvashatjuk az anyakönyvekben: napszámos, téglaverő, vályogverő, falverő, kubikos, földműves, földbirtokos, asztalos, bognár, kovács, bádigos, borbély, hentes, köteles, kéményseprő, patkolókovács, tisztviselő, tanító, továbbá koporsós, mezőőr, kanász, csordás, barmos, temetőcsősz, iskolaszolga, cukrász, kocsmáros, szikvízkészítő. Legtöbbször a napszámos, a téglaverő, a falverő, a kubikos és a földműves fordul elő.

A falu újjáépítésétől kezdve egészen a huszadik század második feléig a házakat vert falból és vályogból emelték fel, ehhez pedig nagy szükség volt vályogverőkre és falverőkre. A faluban külön csoportok voltak, akik ezzel a munkával foglalkoztak. A csoportok akkordmunkában fogták fel a falverést és a kubikolást, a vályogot pedig darabszámra csinálták.

A vályogot a Nagygödörben készítették, de sokan odahaza, a saját házuknál ástak gödröt, és vertek vályogot.

A kubikosok nagy része a Tisza és Bega vízgazdálkodási rendszernél kapott munkát. Hétfőn reggel nyakukba akasztották a tarisznyát, és gyalog útnak indultak. Hús–harminc, de sokszor még ennél is több kilométert tettek meg a munkahelyükig. Szombaton tértek haza, hogy megtisztalkodjanak, egy kicsit kipihenjék magukat, és a család ügyes-bajos dolgait elintézzék. Eközben az asszonyok kimosták a szennyest, elkészítették az egész hétre való ennivalót, ami kenyérből, szalonnából és kubikosszármából (hajában sült burgonyából) állott. Így hétfőn hajnalban ismét útra keltek, hogy kis pénzért sokat dolgozzanak.

Ez maradt az egykori téglagyárból

Jégvizlálás

Már csak az idős tordaiak emlékezetében maradtak meg az egykori jegespincék.

Valamikor a helybeliek a falu déli részén levő Nagygödörre jártak korcsolyázni és csúszkálni, nyáron meg fürdeni. A faluban innen bányászták ki a lakóházakhoz és melléképületekhez szükséges földet, és itt készítették a vályogot az építéshez. Így szélesedett évről évre a Nagygödör, végül is mintegy kéthektárnyi nagyságú és három méter mélységű lett.

Télen a Nagygödörben hizlalták a jeget a kocsmárosok, hentesek és cukrászok. Amikor elég vastagnak látták, akkor hozzáfogtak a szétdarabolásához. Ásókkal, fejszékkel és csákányokkal vágták kockadarabokra, és kocsira rakva szállították a jegespincékbe.

A kocsmárosoknak, henteseknek és cukrászoknak nélkülözhetetlen volt az udvarban a jegespince. Tordán tizenegy kocsmáros, négy hentes és egy cukrász dolgozott, tehát összesen tizenhat jegespincét kellett jéggel feltölteni, hogy a nyár folyamán legyen jegük a hűtéshez. Abban az időben a kocsmárosok lovas fogattal hozatták Becskerekéről a hordós sört, amelyet jéggel hűtöttek le. A henteseknek a hús és húskészítmények fagyasztására, a cukrásznak pedig a fagylalt készítéséhez kellett a jég.

Nagy élménynek számított a jég hizlalása, kockára darabolása. A gyerekek azonban mégis a korcsolyázásnak és a csúszkálásnak örültek a legjobban. A kocsmárosoknak mindig szívesen dolgoztak az emberek, mert így törlesztették adósságaikat. A Nagygödörnél a hideg ellenére is mindig vidáman folyt a munka, hiszen a pálinka meg a forralt bor megtette a hatását.

Ilyen élményben a mai fiataloknak már nincs részük, mivel a korszerű technika kiszorította használatból a jegespincéket.

A szőlő köszöntése

Fél évszázad távlatából emlékszem vissza azokra a régi időkre, amikor még a bánsági falvak is terebélyesedtek – a falu peremén új utcákat nyitottak, hogy a nagycsaládokból kivált ifjú pároknak legyen hol lakniuk.

Jól emlékszem arra is, hogy egykoron Tordától Basahíd felé haladva, azaz a Nagypusztától kezdve a faluig három dülő szőlő húzódott, és sok gyümölcsös volt. Öt csősz járta a kerteket, fából készült kereplővel és kolomppal ijesztgették a verebeket, seregélyeket, varjakat gyümölcs- és szőlőéréskor. A szőlőcsőszök kora tavasztól késő őszig tartott, de néhányan egész éven át kint tartózkodtak, mert a faluban nem volt házuk.

Sok parasztembernek fél hold, vagy ennél is több szőleje volt. A falu mellett a Nagymuszáj határrészen is szőlőültetvények voltak. Régente tehát igen megbecsülték a falusi emberek a szőlőt.

Édesapámnak a kertben fél hold szőleje volt. Nagyon sokszor késő estig ott dolgozott. Gyakran mondogatta, hogy akinek szőlőültetvénye van, és azt akarja, hogy az teremjen is, akkor mindennap „jó reggelt”-tel kell köszöntenie és „jó éjszakát”-tal búcsúznia tőle.

Nyáron, gyümölcséréskor, rendszerint vasárnap délután kocsiba fogták a lovakat, és kirándultak a szőlőkbe szüretelni. Ősszel, terménybetakarításkor azonban összefogott a rokonság, és két-három kocsival, hordókkal megrakodva mentek szüretelni. A szüret szép élmény volt, mert a felnőttek nótaszóval, vidáman szedték a kosárba a szebbnél szebb szőlőfürtöket, és öntötték a hordókba. A gyerekek pedig mezítláb taposták a hordókban a szőlőszemeket.

A millennium alkalmából készült térképen is meg vannak jelölve a tordai szőlők. Sajnos, ma már hiába keresnénk a csőszházakat és az ültetvényeket, mindkettő a múlté.

A falubeliek minden esztendőben arra az időre ütemezték be a lakodalmakat, mire letisztult az újbor, és elkészült a törkölypálinka.

A pálinkafőzés külön élménynek számított, mert ekkorra már befejeződtek az őszi munkák, és nyugodtan lehetett napokat várakozni a pálinkafőzőnél, ahol elbeszélgettek egymással a férfiak, elmesélték katonaeletüket (volt is miről beszélniük, mert majdnem mindegyikük részt vett az első világháborúban). Vidámak voltak, nem gyűlölködtek, megosztották egymással örömeiket és bajaikat. Ha szükség volt rá, kisegítették egymást, és folyt az élet tovább.

Ezekről az élményekről ma már nincs kivel elbeszélgetni, mert a régmúlt idők szereplői mind elhunytak, velük együtt pedig kihaltak a régi szép szokások, kihűlt a jókedv és a barátság.

Gyógynövénygyűjtés, acatolás, libalegeltetés, kalászszedés

A régi szép időkben a tavasz eljöttével a falu szegényebbjei gyógynövénygyűjtéssel keresték meg a konyháravalót, a fiatal lányok és menyecskék pedig a búcsúáravalót (Tordán május 16-án van a búcsú). Voltak, akik a szomszédos Csekonics-féle birtokon acatolással keresték meg az új ruhához, lábbelihez vagy a házasságkötéshez szükséges pénzt.

A Csucska határrészben – amelyet a falubeliek csak Negyedosztálynak neveznek – nagy területen termett a kamilla, azaz népnyelven a libavirág. Május tájékán bőséges termést kínált a gyűjtőknek, akik ezt a helybeli Tarackos Pósánál értékesítették. A szomszédos Udvarnokon és Basahídon is eladhatták. Ebben a két faluban gyógynövénytisztító is volt. Később a földműves-szövetkezet is felvásárolta a gyógynövényeket, és a volt községháza, a moziterem meg a hangyaszövetkezet padlásán szárította. Az ínséges időkben tehát a tordaiak többségének a gyógynövénygyűjtés jelentett biztos megélhetést, mi több, túlélést.

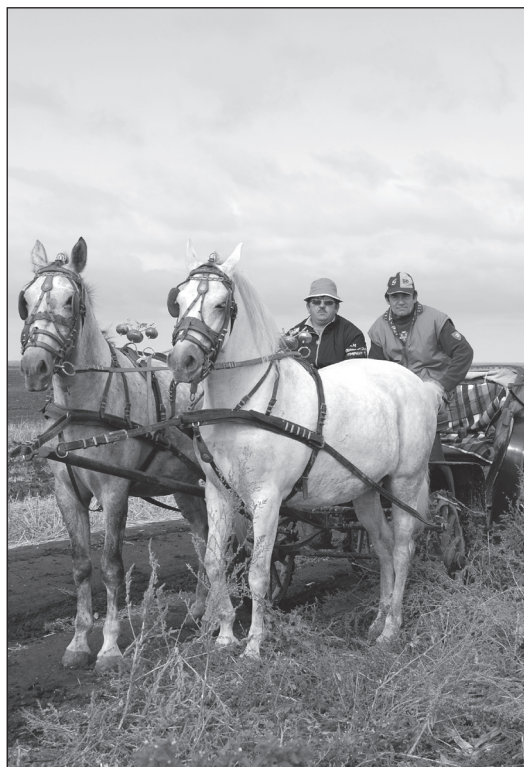
Mostanság, ha kimegyünk a határba, eszünkbe jut az egykori acatolás. Ezt nagyon egyszerű szerszámmal végezték, mégpedig csoportosan: egymás mellett haladva egy-egy csapással kivágták az acatot. Nem volt szükség növényvédő szerre vagy méregre.

Nyáron, az aratás után a gyerekek vagy az öregek kihajtották a tarlóra a libákat. Amíg azok legeltek, a gyerekek kalászt gyűjtöttek.

Gyerekkoromban olykor egész zsáknyi búzakaralászt is összeszedtem libalegeltetés közben. Odahaza aztán kicsépeztük. Egy-egy idényben ötven–száz kiló tiszta búza származott a kalászszedésből. Ez abban az időben nagyon sokat ért, hiszen a cséplőgépnél dolgozó kisleányok egy hónapig kellett dolgoznia ahhoz, hogy száz kiló búza árát megkeresse. Libalegeltetés és kalászszedés alkalmával eperrel is jóllakhattunk, sőt egy-egy vödörrel haza is vittünk, lekvárfőzéshez.

A cséplőgépnél

Ilyet ma már alig látunk Tordán

A régi önkiszolgáló